

תאריך עדכון: 23 באפריל 2023

שם המחלקה: המחלקה לתלמוד ותורה שבעל-פה
שם ומספר הקורס: סוגיות נבחרות בבבלי ברכות
09-044-01

שם הקורס באנגלית:
Selected Passages in Bavli Berakhot

שם המרצה: פרופ' עוזיאל פוקס

סוג הקורס: הרצאה

היקף שעות: 2 ש"ש

סמסטר: שנתי

שנת לימודים: תשפ"ד

אתר הקורס באינטרנט: lemida.biu.ac.il

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה:

מטרת הקורס:

הקורס יעסוק בלימוד מחקרי של סוגיות התלמוד הבבלי. להכיר את השאלות המרכזיות בחקר התלמוד הבבלי – בעיקר בתחום הנוסח והעריכה. לדעת להשתמש בכלי עזר לבירור נוסחי הסוגייה. להפעיל שיקולי דעת והבנה של עדויות הנוסח השונות. להכיר את מחקר העריכה של התלמוד הבבלי. ליישם את כלי המחקר בסוגיות התלמוד.

ב. תוכן הקורס:

התלמוד הבבלי הוא מן הספרים המרכזיים של ספרות חז"ל, והקשיים בלימודו הם מרובים. מתוך העיון בסוגיות התלמוד במסכת ברכות נעסוק בהיבטי העריכה של התלמוד הבבלי, בדרכי מסירתו ובנוסחיו השונים.

מהלך השיעורים:

הרצאה ולימוד של סוגיות התלמוד הבבלי.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

		מבוא – שאלות יסוד בחקר התלמוד הבבלי	2-1
בנוביץ, מאימתי, עמ' 365 – .372	משנה ברכות א, א ברכות ט ע"א	המשנה – בין בבל לארץ ישראל	3
בנוביץ, מאימתי, עמ' 3 – 13.	ברכות ב ע"א	סוגיית הפתיחה	4
בנוביץ, מאימתי, עמ' 17 – 32.	ברכות ב ע"א – ב ע"ב	נוסח הגאונים בסוגיית 'ובא השמש וטהר'	5-6
פוקס, תלמודם, עמ' 240–235.	ברכות מח ע"א	סתירות בין נוסח הפסוקים בתנ"ך לבין הנוסח בתלמוד	7-8
סבתו, כתב יד תימני, עמ' 159 – 162; פוקס, תלמודם, עמ' 197 – .202	ברכות ג ע"ב – ד ע"א	תשובת הגאונים על סתירות בין נוסח הפסוקים בתנ"ך לבין הנוסח בתלמוד	9-10
בנוביץ, מאימתי, עמ' 341 – 356; אלבק, מבוא לתלמודים, עמ' 452 – 461.	ברכות ח ע"ב – ט ע"א	לאו בפירוש איתמר	11
פוקס, מתלמוד התנאים; רובנר, אחרית דבר וראשיתו.	ברכות י ע"ב – יא ע"א	פיתוח סוגיה קצרה לסוגיה מפותחת	12 – 14
סבתו, קריאת שמע.	ברכות יא ע"א	פסיקת ההלכה כב"ה	15
בנוביץ, מאימתי, עמ' 529 – .544	ברכות יא ע"ב	נוסח ברכות התורה	16 – 17
בנוביץ, מאימתי, עמ' 571 – .585	ברכות יב ע"ב	פתח אדעתא דשיכרא	18 – 19
תבורי, חתימת ברכת המשפט; פוקס, המלך הקדוש	ברכות יב ע"ב	ברכת המלך הקדוש המלך המשפט	20 – 21
ברנד, גדול כבוד הבריות.	ברכות יט ע"ב – כ ע"א	גדול כבוד הבריות – השוואת הסוגיה לסוגיות הירושלמי	22 – 23
שפירא, הדחת רבן גמליאל	ברכות כז ע"ב – כח ע"א	הדחתו של רבן גמליאל	24 – 25
פליישר, לקדמוניות תפילות החובה	ברכות כח ע"ב – כט ע"א	המסורת על תקנת תפילת שמונה עשרה	26 – 27

יכולת לימוד עצמי של דף תלמוד.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

נוכחות בשיעורים והשתתפות פעילה.

הכנת הסוגיות.

עבודה בסוף השנה

ה. מרכיבי הציון הסופי:

25% - מטלות במהלך השנה.

75% - בחינה בסוף השנה.

ו. ביבליוגרפיה:

1. ח' אלבק, מבוא לתלמודים, ירושלים – תל אביב תשכ"ט.
2. מ' בנוביץ, תלמוד האיגוד – מאימתי קורין את שמע, ברכות פרק ראשון מן התלמוד הבבלי עם פרשנות על דרך המחקר, ירושלים תשס"ו.
3. י' ברנד, 'גדול כבוד הבריות', סידרא כא (תשס"ו) עמ' 5 – 34.
4. מ' סבתו, כתב יד תימני למסכת סנהדרין (בבלי), ירושלים תשנ"ח.
5. מ' סבתו, 'קריאת שמע של ר' ישמעאל ושל ר' אלעזר בן עזריה וההכרעה כבית הלל', סידרא כב (תשס"ז), עמ' 41 – 55.
6. ע' פוקס, 'המלך הקדוש : עיון בחתימת הברכה ובסוגיית ברכות יב ע"ב, תרביץ עה (תשס"ו), עמ' 129 – 154.
7. ע' פוקס, 'מתלמוד התנאים לתלמוד הגאונים : עיון בסוגיית ברכות יא ע"א וגלגוליה', סידרא כא (תשס"ו), עמ' 69 – 86.
8. ע' פוקס, תלמודם של גאונים, ירושלים תשע"ז.
9. ע' פליישר, 'לקדמוניות תפילות החובה בישראל', תרביץ נט (תש"ן), עמ' 397 – 441.
10. ג' רובנר, 'אחרית דבר וראשיתו : ענייני התהוות ומשמעות בסוגיה, בבלי ברכות יא ע"א', סידרא כז-כח (תשע"ג), עמ' 259 – 292.
11. ח' שפירא, 'הדחת רבן גמליאל - בין היסטוריה לאגדה', ציון סד (תשנ"ט), עמ' 5 – 38.
12. י' תבורי, 'חתימת ברכת המשפט וגלגוליה', פעמים 78 (תשנ"ט), עמ' 4–15.